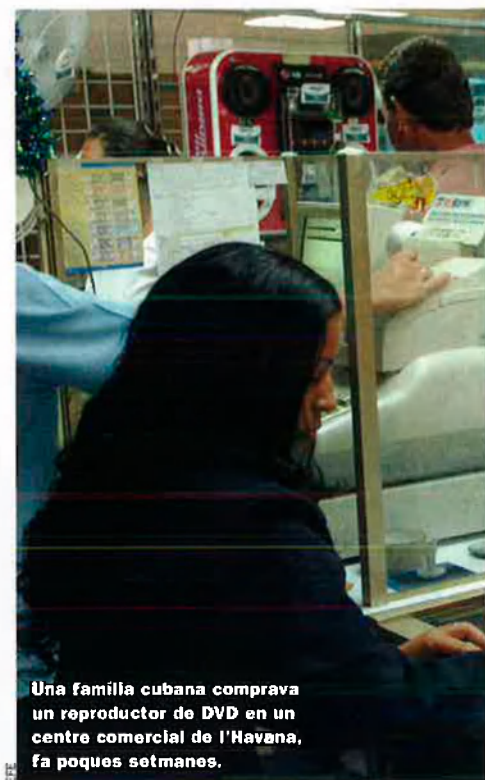

Les mesures recents del govern de Raúl Castro, especialment l'atorgament del dret de comprar béns de consum com ara ordinadors o DVD, ha significat la legalització un fenomen que ja existia de fa temps gràcies a un gran mercat negre, que és el que, ara com ara, posa més d'un plat a la taula de la majoria de cubans. Qui no ven maduixes, ven croquetes i si no bocins d'un fetge de procedència desconeguda, peces de cotxe o unes mitges que algun parent ha enviat des dels Estats Units. Es pot compartir la línia telefònica en canvi d'uns pesos o llogar el pati perquè un veí hi deixi el cotxe. Tot s'hi val si al cap del mes els comptes quadren i a la nevera no hi falta allò que, dins els límits legals i amb un sou que es cobra en moneda nacional, és impossible d'aconseguir.

Tanmateix, molts cubans anhelan un canvi encara més substancial que el simple fet d'obtenir una concessió per a comprar un ordinador que, de fet, alguns dels qui tenen accés a les divises ja havien aconseguit al mercat negre i que, per una altra banda, no resol ni de bon tros les aspiracions de llibertat de moviment i econòmiques de la població. Tot amb tot, recentment s'ha filtrat a la premsa internacional (no pas als òrgans oficials del Partit Comunista, com ara *Gramma* i *Juventud Rebelde*) la intenció de Raúl Castro de flexibilitzar els tràmits per a emigrar. Els cubans també desitgen obtenir la propietat sobre els habitatges i els automòbils per poder vendre'n i comprar-ne lliurement, drets que de moment no tenen. Buena Fe, un duo pop de moda a l'illa, ha sintonitzat amb aquest anhel generalitzat. Fins al punt que a la tornada del darrer èxit, "Gracias por el fuego", molts hi han acabat trobant, encara que molt entre línies, un sentit contestatari: "No me regales más nada y déjame ganármelo yo", on sembla posar-se de manifest cert cansament pel que fa al paternalisme estatal.

Tot seguint aquesta lògica, els metges, els veterinaris o els mestres continuen exercint, però de casa estant, perquè els surt més a compte. S'ha produït una deserció en massa que ha perjudicat la situació dels hospitals i les escoles. "De què em serveix treballar en una escola de l'estat si per molt que treballi quan arribo a

La por de l'estat que tenen els cubans contrasta amb els símptomes d'obertura que la premsa internacional veu en les noves regulacions de Raúl Castro. Cubans a peu de carrer expliquen què fan per sobreviure i expressen el desig d'obtenir llibertat de moviment i participar en l'economia del seu país.

Una família cubana comprava un reproductor de DVD en un centre comercial de l'Havana, fa poques setmanes.

Cuba vol tornar a Cuba

casa no tinc menjar", es queixa una mestra cubana, que treu més beneficis de fer una hora de classe particular a casa que no de treballar-ne vuit per al govern. El desencís per la situació del país és general, però la por que qualsevol cubà té de ser controlat pels òrgans de la seguretat de l'estat (una intel·ligència a la soviètica que manté els cubans en un estat de paranoia contínua) fa que a pocs se'ls escapi cap crítica oberta, i menys encara en públic. En l'àmbit privat, el reguitzell de queixes no té aturador. "Aquest és el país del no funciona - no n'hi ha - no et toca", es queixa un cubà que treballa d'administratiu. A parer seu, ell i els seus compatriotes són els veritables estrangers al propi país. "És a Cuba on els cubans som més discriminats. Així com un estranger pot invertir-hi i fer-hi negoci, nosaltres ho tenim prohibit." Des de la introducció de reformes econòmiques instaurades als anys 90 després del col·lapse causat per la caiguda del socialisme, la inver-

sió estrangera es va permetre sota unes estrictes condicions de l'estat cubà, que manté fèrriament el domini. Els militars, per exemple, són l'estament amb més presència a les empreses de turisme, amb societats com Cubanacan o Grupo de Turismo Gaviota.

L'esquizofrènia de la moneda.

La doble moneda ha estat el sistema que ha fet més grans les desigualtats socials. La setmana passada el govern va pujar les pensions als jubilats d'un 20% per mirar de silenciar les crítiques creixents arran d'aquesta situació. Però ni apujant al 100% les pensions la situació no milloraria realment. La moneda nacional (amb què es cobren els sous) no és suficient per a la compra habitual i bàsica en una casa. Al costat d'aquesta moneda hi ha el peso cubà convertible (CUC), que equival al dòlar (retirat de circulació) i a 24 pesos cubans en moneda nacional. Amb els cucs es poden adquirir la majoria de productes en les anomenades

botigues en divisa, de titularitat estatal i sota administració de les forces armades. En vista d'aquesta situació, aconseguir divises és l'objectiu vital de tot cubà.

Per això les remeses que els familiars envien des de l'exterior són fonamentals per a la subsistència, i oferir serveis als turistes (un sector que és el terreny de mil i una estafes i enganys) és la via més estesa per a aconseguir la moneda dura que permet d'acabar d'omplir el cistell. Les llibretes de racionament (no serveixen per a obtenir productes bàsics gratuïtament, sinó a preus en moneda nacional), que no s'han suprimit mai a Cuba, són també el reflex d'una bancarrota incontestable. "El que ens donen amb aquestes llibretes és infecte; la carn picada no se la menja ni el gos i sempre miren de donar-nos garsa per perdiu", explica una cubana tot anant a l'adrogueria, punt de distribució dels aliments que ofereix l'estat.

A l'exterior hi ha gent que es dedica a vendre productes que seria difícil de trobar a les guinguetes oficials. La revenda també és ben estesa i es practica sense manies a l'exterior d'alguns mercats. Una cubana n'explica el procediment: "Hi ha gent que es dedica a

comprar totes les existències de determinats productes en divisa i després en fa la revenda a l'exterior en moneda nacional a un preu més elevat." Per exemple, es pot especular amb un tub de pasta dentífrica, comprant-lo en una botiga a un cuc i revendre'l a 48 pesos cubans (moneda nacional). Així doncs, qui fa aquesta operació hi guanya un cuc, que equival a 24 pesos cubans. La mateixa operació es pot repetir amb un paquet de detergent o qualsevol altre producte de primera necessitat.

Turisme per als cubans. Des de fa unes quantes setmanes, el cubans poden allotjar-se en hotels, una opció que el règim sempre ha vinculat amb els gustos burgesos dels turistes i ha volgut divulgar la idea que una societat com la cubana no ha d'admetre aquests capricis. La premsa exterior ha vist en aquesta mesura un nou símptoma d'obertura. El fet és que des d'un barri perifèric de l'Havana aquests símptomes es perceben molt més tèbiament. "Com podria anar de vacances enlloc si amb prou feines em puc permetre d'anar a la platja que tinc a vint minuts de l'Havana perquè no em puc pagar el transport?" Qui es queixa és Mileidi, una dona de 40

anys que viu tancada a casa perquè diu que quan surt al carrer no li agrada res d'allò que veu. Fins i tot ha desistit d'anar a fer un gelat, "des del dia que vaig entrar a la gelateria Coppelia (la més coneguda de l'Havana) i vaig veure que els clients, com que no hi havia culleretes, s'enduïen el gelat a la boca amb el carnet d'identitat".

Però mentrestant, segons la llista publicada la setmana passada per Reporters sense Fronteres (organització que el règim desprestigia vinculant-la amb la CIA), Cuba ocupa el segon lloc en el rànquing de països amb més periodistes a la presó, amb 23, després de la Xina, que n'hi té 129. Raul Castro també apareix a la llista de 34 personatges que representen un perill per a la llibertat de premsa al món. Amb tot, la manca de llibertat de premsa ha fet florir en el mercat negre un negoci de continguts informatius. S'instal·len parabòliques il·legals per veure canals de Miami i circulen en DVD programes de l'estranger. Les crítiques d'uns estudiants de la Universitat de Ciències Informàtiques (UCI), que van donar la volta el món a principi d'any, no es van poder veure a la televisió cubana, però al carrer la gent va poder veure el vídeo copiat a internet i exhibit en aparells reproductors diversos. "La gent anava com si fos boja darrere aquests vídeos", explica una jove cubana que té llogada per 20 cucs la contrasenya del correu d'un funcionari que disposa d'accés a la intranet estatal (que no permet de navegar lliurement per internet, sinó només pels llocs no blocats pel règim). Des d'aquí es poden rebre missatges de l'exterior. En canvi d'uns pesos, el veïnat pot enviar i rebre escrits amb els familiars a l'estranger. Sosté que la seguretat de l'estat controla tots els missatges i té prohibit a qui ofereix aquest servei d'intercanviar impressions sobre l'actualitat política de l'illa, de manera que les metàfores i la ironia han substituït les referències a qualsevol nom real. De fons, des d'una ràdio se senten cantar els nois de Buena Fe: "Que yo no soy un medalla de oro/ en el torneo de las sugerencias./ Yo solo quiero compartir un logro/ que no se base en la extrema paciencia."

Joan Antoni Guerrero
L'Havana